

БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ СІЛЬСЬКИМ РОЗВИТКОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

М. Ф. ПЛОТНИКОВА
кандидат економічних наук

Житомирський національний агроекологічний університет

Досліджено особливості регіонального розвитку та проілюстровано вплив глобалізації на локальні адміністративні утворення. Розкрито особливості забезпечення сільського розвитку в умовах глобалізації. Запропоновано запровадження багатофункціонального підходу в управлінні суспільними процесами в аграрному секторі. Розроблено модель управління суспільними процесами як складову соціально-екологічного механізму взаємодії багатofакторних та багатоваріативних систем.

Постановка проблеми. Лібералізація і транснаціоналізація вітчизняного аграрного сектору суттєво трансформують конкурентну взаємодію як окремих виробників, так і їх інституційне середовище. Вступ України до СОТ сформував передумови для активного відкриття національних ринків агропродовольчої продукції для ТНК. Відсутність в країні достатнього рівня протекціоністської політики сформувало підвалини для знищення цілих секторів економіки в силу глобальної конкуренції.

Переважання імпортного залучення у становленні економіки знань та враховуючи недостатню теоретичну розробку зазначеної проблеми, потребу подальшого встановлення цілей та пріоритетів сільського розвитку та відсутність організаційно-економічних умов формування сільських територій на засадах соціально-екологічного їх відродження, що визначило актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У вітчизняній та зарубіжній економічній науці питанням вирішення соціально-економічних проблем регіонального розвитку сільських територій, формуванню нових умов господарювання в умовах глобалізаційних процесів присвячені роботи О. Бородіної, В. Гейця, А. Даниленка, Т. Зінчук, О. Скидана, Л. Федулової, В. Юрчишина, О. Яценко та інших. Авторами акцентовано увагу на потребі забезпечення національної конкурентоспроможності виробників як складової стратегії галузевого та соціального розвитку національного господарства. Причини та наслідки глобалізаційних процесів, особливості маркетингового спрямування учасників суспільних відносин є сферою наукових інтересів О. Белорус, А. Бузгалін, Р. Джіллпіна, М. Кастельє, А. Колганов, В. Кувалдина, О. Раурке, В. Сидоренко, Дж. Уільямсона, Т. Циганкової та інших. Водночас динамічний характер як сільського розвитку, так і світової соціально-економічної системи вимагає подальших досліджень у цьому напрямі.

Мета статті – розкрити сутність, напрями та перспективи розвитку адміністративно-територіальних одиниць як відокремлених та самостійних учасників в умовах глобалізації.

Матеріали дослідження – сформовані на основі припущення про поступове подолання негативних наслідків перехідної економіки через виявлення необхідності розвитку соціально-економічних систем на новій методологічній основі. Дослідженнями встановлено, що багатофункціональний розвиток сільських територій знижує енергомісткість виробництва, соціально-економічну напруженість, сприяє зміцненню

конкурентоспроможності та економіко-політичних позицій України на світовій арені, відродженню національної, історико-культурної традиції, формуванню економічної й продовольчої безпеки держави.

Виклад основного матеріалу. Особливості розвитку окремих регіонів країни, їх провідних підприємств формують передумови для загальної конкурентоспроможності країни на світовій арені як єдиного механізму світового економічного простору. Так, 500 найбільших ТНК контролюють понад 75% загальносвітового виробництва товарів і послуг та 50% промислового виробництва, 67% експорту, понад 80% торгівлі, управлінськими послугами, ліцензій і патентів; близько 90% прямих зарубіжних інвестицій; практично всю торгівлю сировиною, у тому числі 90% світової торгівлі пшеницею, кавою, кукурудзою, лісоматеріалами, тютюном, залізною рудою; 85% – міддю, бокситами; 80% – оловом, чаєм; 75% – натуральним каучуком, сировою нафтою [1, с. 2].

Перспектива застосування технологічних інновацій територіальними утвореннями, малим та середнім бізнесом обмежена амортизаційним й експортно-імпортним регулюванням в Україні. Зміна структури національного господарства під впливом глобалізаційних процесів, його сировинна спрямованість та низька технологічність не дозволяють значно розширювати частину привласненого світового доходу. Водночас потреба нагального вирішення питань продовольчої безпеки, охорони здоров'я, становлення альтернативних джерел енергії, запровадження біологічних, органічних та безвідходних технологій вимагають об'єднання зусиль у межах світової спільноти, що не можуть бути вирішені виключно за рахунок активізації ринкових механізмів. Завдання щодо оптимізації економічного середовища суб'єктів усіх сфер суспільної діяльності висуває нові вимоги щодо конкурентоспроможності та стратегії розвитку національного господарства на основі оновлених інституційного та інфраструктурного середовища.

В умовах глобалізації світової соціально-політичної системи країни – світові економічні лідери значною мірою формують якість та рівень життя в Україні сильніше, ніж внутрішні чинники. Серед визначальних слід вказати посилення фінансової залежності вітчизняної економіки від зовнішніх кредиторів, подальше послаблення позицій національного сільського господарства як на вітчизняному, так і на світовому ринку, сировинна спрямованість експорту, посилення імпортової залежності (табл. 1).

Таблиця 1

Обсяги та темпи зростання експорту-імпорту та виробництва продукції сільського господарства

Показник	Рік							
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Імпорт, млрд дол. США	2,9	3,4	4,4	6,7	5,2	6,1	6,7	7,9
Експорт, млрд дол. США	4,6	5,1	6,8	11,3	9,8	10,2	13,1	18,2
Темп зростання % імпорту,		117,2	129,4	152,3	77,6	117,3	109,8	117,9
експорту,		110,9	133,3	166,2	86,7	104,1	128,4	138,9
Продукція сільського господарства (у постійних цінах 2010 р.), млрд грн	179,6	184,1	172,1	201,6	197,9	194,9	233,7	223,2
Темп зростання імпорту, %		102,5	93,5	117,1	98,2	98,5	119,9	95,5

Джерело: сформовано за даними [2, с. 8; 3, с. 139; 4, с. 134].

Частка України в світовому експорті всіх товарів (включаючи промисловість, АПК та інші галузі) оцінюється Світовою організацією торгівлі на рівні 0,34 %, в імпорті – 0,39 %. Близько 20–24 % українського експорту становлять продукти агропромислового комплексу України. Протягом 2005–2012 рр. експорт продукції АПК зріс майже в 4 рази і досягнув у 2012 р. 18,2 млрд дол. США, імпорт – відповідно у 2,3 рази і 7,9 млрд дол. США. Визначальним є значне відставання обсягів виробленої сільськогосподарської продукції вітчизняного виробництва порівняно з поставками імпортних аналогів.

Вказані чинники формують передумови для продовольчої та інших форм економічної залежності. Подальше запозичення чужорідних методик, правил та систем спроможне сформувати повну залежність від їх постачальників. Аналогічна ситуація стосується всіх сфер суспільного життя: економіки, системи освіти (її трансформація зумовила зниження як наукового, так і практичного рівня знань, а довіра до сторонніх радників знизилася рівень взаємодії між традиційними партнерами в межах родин та дружніх відносин), охорони здоров'я (остання трансформувалась у маркетинговий підрозділ фармацевтичних компаній, на противагу традиційній профілактичній лікарській справі), ювенальної юстиції (соціальні служби набувають більших прав щодо вирішення інтересів дитини, ніж її власні батьки), політики (традиційні закони змінюються на користь розробкам «західного» зразка). Доцільним видається звернути увагу на практику маніпулювання на основі сформованих залежностей «дочірніх» країн від країн, представників «материнських компаній-постачальників суспільних благ», що активно практикується в арабських та країнах Африки. Досвід такої діяльності торкнувся й США. Сільськогосподарський Білл Сенату США S-510, прийнятий у липні 2010 р., під загрозою кримінальної відповідальності забороняє вирощувати, ділитися, обмінюватися або продавати продукти, одержані на садово-городній ділянці. Він також визначає для американських фермерів що садити, в якій кількості і як вирощувати. Цей Білл, виданий під назвою «Акт контролю щодо безпеки вирощуваної їжі» [5, 6], набув чинності 4 січня 2011 р., і забороняє вирощувати продукти харчування в домашніх умовах. За порушення цього закону передбачена як адміністративна, так і кримінальна відповідальність. Так, у разі невідкорення діяльність за участю поліції припиняється, майно власника може бути конфіскованим. Така позиція вигідна великим фермам та корпораціям і посилює можливість тотального контролю за всіма громадянами.

Виходом з існуючого становища вбачається забезпечення відродження національного господарства, зокрема в контексті сприяння вітчизняним виробникам аграрної сфери, в першу чергу невеликим родовим садибам. Так, становлення США як світового економічного лідера розпочалося з продажу та подальшої безоплатної передачі суспільних земель, що дозволило невеликим фермерам-землевласникам відчувати себе господарями на землі. Останнє зіграло вирішальну роль у соціально-економічному розвитку країни, зокрема зростанні народонаселення й закріпленні політичних позицій країни на американському континенті. Подальша криза 1798-1800 рр. довела стійкість ферм з натуральною формою ведення господарств, тоді як товарні підприємства зазнали значних втрат й у своїй більшості припинили існування [7].

Тенденції та закономірності розвитку суспільних явищ та процесів і позицій управління в умовах глобалізації характеризуються наступною закономірністю. Графічно, функція має наступний вигляд (рис.).

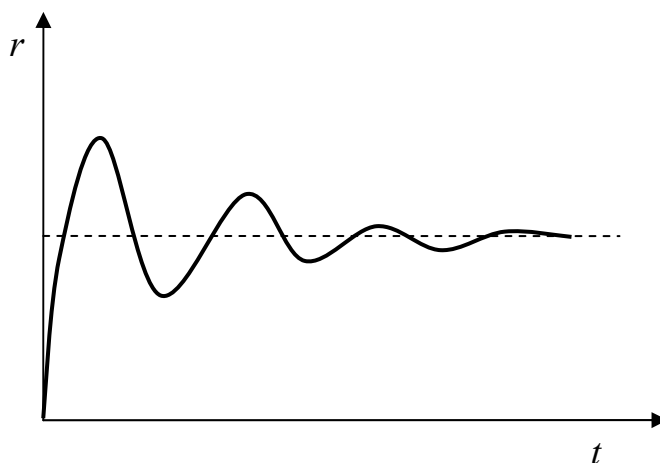
$$T^2\ddot{x}_1 + 2Tk\dot{x}_1 + x_1 = Nx_2,$$

де x_1 – вихідний параметр сільського розвитку; t – час, який триває суспільно-економічне явище, а T – стала часу; k – параметр зниження управлінського впливу на сільський розвиток; N – коефіцієнт пропорційності, який в разі відсутності інерційних властивостей є стохастичною характеристикою; r – досягнутий рівень сільського розвитку.

Наведена функція характеризується відсутністю миттєвих змін та наявністю інертних процесів у суспільстві. Коливання соціально-економічної системи зумовлені її неможливістю миттєво знівелювати зовнішні впливи, залишаючись на заданому рівні розвитку. В той же час інертність системи забезпечує зростання її параметрів навіть за відсутності тиску з боку керуючої системи. Включення до складу системи підсистем нижчого порядку фактично до нескінченності прирівнює можливі її динамічні рухи.

Функціонування сучасної вітчизняної економіки неможливе поза межами світової системи. Необхідність створення стійких організаційних утворень забезпечується співпрацею. Зростання обсягів виробництва дозволяє досягати ефекту масштабу, формуючи матеріально-фінансові потоки. Велике підприємство є привабливим для регіону, держави, світової економіки, коли воно виробляє продукцію, що користується попитом. Відсутність діяльності спонукає до появи соціальних проблем, таких як безробіття, неможливість розвивати соціальну інфраструктуру тощо. Гармонізація соціально-економічних відносин, формування системи життєзабезпечення в умовах виробництва, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції, суміжних послуг, зокрема зеленого туризму, екологізації житлових умов, відновлення здоров'я, забезпечення продовольчої безпеки неможливе без застосування органічних, біологічних та безвідходних технологій, що формують рівень та якість життя. Альтернативою для розвитку сільських територій виступає організація та функціонування територіальних громад на основі колективної власності та створеного ними продукту. Соціальний демпфер також пропонується розглядати процес детінізації вітчизняної економіки через виділення всім бажаючим сім'ям одного гектара земельних ресурсів без права продажу та за умови передачі ділянки у спадок єдиним наділом для облаштування родової садиби.

Формування національного багатства та пов'язаних з ним соціальних дивідендах зумовило появу та обґрунтування доцільності запровадження безумовного основного доходу (БОД), що належить кожному громадянину. Ідея запровадження БОД належить Т. Пейні, яку він описав у 1795 р. Під час кризи та безробіття 1930-х років у США ідея перетворилася на національний рух кількох країн. Найбільшою була підтримка в Канаді, проте порушена надалі прибічниками англійського економіста Д. Кейнса, які відстоювали посилення ролі держави. «Земельний пай» може стати різновидом безумовного основного доходу, що становить гарантований прожитковий мінімум для людини. Так, у Швейцарії активно обговорюється питання введення закону про «Безумовний основний дохід для всіх, включаючи тих, хто не хоче працювати.» Проект закону передбачає встановлення щомісячного доходу всім громадянам незалежно від матеріальної забезпеченості, суспільного стану та зайнятості.

Рис. Діаграма результатів управління суспільними процесами на сільських територіях в умовах глобалізації

Після набуття чинності закон передбачає гарантовані виплати кожному дорослому громадянину у сумі 2500 франків та 625 франків на дитину, або близько 2000 євро та 500 євро, відповідно. Ці гроші планується сплачувати всім жителям безумовно. Виплати одночасно передбачатимуть практичне припинення інших соціальних виплат у країні, що знизить витрати бюджету й спростить механізм одержання соціальної допомоги. Аналогічний досвід вже

запроваджено в деяких штатах Бразилії, Алясці (США). В останній щомісячний платіж становить близько тисячі доларів і коливається залежно від ціни на нафту, що видобувають у регіоні [8].

Запровадження моделі соціального партнерства в межах сільських територій на засадах самоорганізації, саморозвитку та самоврядування на основі спільної діяльності та оплаті результатів праці – кінцевого продукту. Проміжні стадії та стимулювання виробників реалізується за рахунок власне виконавця. Такий підхід зумовив пряму зацікавленість сільськогосподарських виробників – селян не в праці як такій, а у врожаї, як її результаті. В сфері інтересів виконавців є також оновлення основних засобів та інші проміжні процеси. Іншими словами, все необхідне для процесу виробництва людина закуповує чи орендує самостійно. Земля є наданою від Бога і ніколи не продається. Вона є колективним засобом праці громади. В табл. 2 наведена рекомендована схема розподілу результату праці з позицій оцінки її вартості за внутрігосподарськими цінами.

Таблиця 2

Система стимулів (доходів) кожного з учасників кооперативного утворення*

Фонд нагромадження (витратна частина – 50% П)	Фонд споживання (доходна частина – 50% П)
Витрати на управлінський персонал (5%)	Матеріальні витрати
Виплата на земельний пай (3%)	НДДКР (13%)
Виплата за працю в господарстві (5%)	Заробітна плата
Фонд охорони здоров'я (10%)	
Фонд сфери освіти (10%)	
Фонд безпеки та охорони (10%)	
Фонд страхування	
Інвестиційний фонд	
Житлове будівництво	
Соціальні виплати (наприклад, сім'ям, чії рідні брали участь у ВОВ та ін.)	

*П – вартість створеного готового продукту.

Джерело: сформовано на основі [9, 10].

Таким чином селяни, жителі території, перетворюються у власників кооперативу і членів спільного соціально-економічного простору, кожен з яких отримує «земельний пай» за фактом самого проживання на цій території. Розмір паю залежить від загального результату і становить заздалегідь визначений на загальних зборах відсоток. Право на одержання мають всі особи, що проживають у цій місцевості: як дорослі, так і новонароджені діти. Тому народжувати вигідно – дитина привносить свою частку доходу для родини.

Майновий пай одержують лише робітники. Керівний склад кооперативу отримує 5% валового доходу кооперативу. Водночас кожен учасник суспільних відносин несе повну матеріальну відповідальність за прорахунки, понесені з його вини. Аналогічно оцінюються й недоодержані доходи суб'єкта господарювання. Великий рівень відповідальності зумовлює не лише неможливість корупційного прийняття рішень, а й сприяє зниженню чисельності апарату управління внаслідок їх самооцінки стосовно власної професійної придатності у процесі отримання кінцевого результату. Рішення щодо встановлення вини виносяться колективно представниками (уповноваженими) структурних одиниць суспільного утворення.

Відрахування здійснюються лише з фонду доходів, сформованому кожним працюючим членом колективу у пропорції 50/50, де п'ятдесят відсотків віддається у колективне розпорядження ними. Утримання закладів суспільного сектору, таких як охорона здоров'я, освіта, безпека тощо сприяють зацікавленості осіб, у них задіяних а також у забезпеченні працездатності робітників. Таким чином формуються умови для зацікавленості обслуговуючих сфер у доходах суспільного сектору. Формування

інвестиційного, страхового фондів та фонду житлового будівництва примножує доходи суспільного утворення, а також доходи власне населення та «прив'язує» їх до територій, створює умови для повернення нових жителів до сільських територій й зниження соціальної напруженості у суспільстві. Результати проведення експерименту щодо впровадження моделі колективного розвитку сільських територій проводилися в 1985-1995 рр. в Акушинському районі Дагестану та у 1999-2004 рр. у Белгородській області РФ засвідчили триразове зростання валового регіонального продукту та продуктивності праці в натуральних показниках; триразове зниження продуктивності праці); народжуваність у чотири рази перевищила смертність за перші чотири роки реалізації проекту. Припинення експерименту було зумовлене набуттям акціонерної форми власності на засоби виробництва [9, 10]. Запровадження механізму державно-приватного партнерства дозволяє запускати систему за наявності нульового доходу чи за збиткового рівня виробництва.

Найбільш дієво така модель розвитку сільської території показала себе на прикладі родових поселень України, що складаються з родових садиб. Родова садиба – це не лише місце проживання родини, а й дохідне робоче місце. Механізм об'єднання поселенців у форматі кооперативу на правах колективної власності передбачає заборону на продаж, дарування чи «подрібнення» землі як основного засобу виробництва, а лише передачу останньої у спадок. Родове помістя є засобом формування продовольчої безпеки країни, механізмом вирішення соціально-екологічних проблем та відродження української нації.

У кожної людини є конкретне місце на Землі, в якому жили його предки, орали, сіяли, народжувалися і помирали. У цьому місці все нагадує про предків: вишита бабусею скатертина, побудований прадідом будинок, закладена прапрадідом діброва. Від усього віє доброю пам'яттю і енергією Любові. Мала Батьківщина, де знаходяться справжні вічні цінності, коріння пов'язує людину з Землею, допомагає відчувати зв'язок з усім сущим у Всесвіті: з Землею, іншими планетами, природою, предками, всіма людьми, з Богом. Завдяки цим зв'язкам людина може бути щасливою і здоровою, цілісною (є частиною цілого), усе її підтримує, живить, допомагає, зцілює.

З метою встановлення довгострокових цілей розвитку та формування засад самоорганізації сільського населеного пункту нами розроблено стратегію для Родового поселення «Простір Любові» Новоград-Волинського району Житомирської області. Стратегія передбачає створення Науково-дослідного центру на базі поселення як механізму залучення та розкриття природного потенціалу мешканців родових садиб та їх територій з метою вирішення питань продовольчої безпеки, зайнятості, відродження наукової та культурної спадщини, а також поєднання зусиль зацікавлених представників науки й виробництва на засадах соціально орієнтованого екологічного підприємництва на сільських територіях.

Сутність стратегії розвитку сільських поселень в умовах глобалізації

I. МЕТОЮ СТВОРЕННЯ Науково-дослідного мистецько-освітнього центру «Древляни» (далі – Центру) є забезпечення основ добробуту, гармонійного об'єднання фізично, психологічно і морально здорових сімей, що живуть в любові, достатку, чистому довіллі на шляху альтернативного розвитку (еволюції) людства.

II. Принципи організації роботи Центру Родового поселення «Простір Любові» (далі – Поселення) визначено такі:

1) Принцип гармонійної взаємодії з природою (середовищем проживання). Люди, поселення – це частина природи, екосистеми (біоценозу). Мешканці поселення, маєтки, середовище проживання – цілісна взаємодіюча і взаємозумовлена система, що діє на засадах розуміння та усвідомлення сутності таких понять:

а) Родова садиба – екологічно цілісний природоохоронний житлово-виробничий комплекс, місце проживання сім'ї (Роду), що надана родині, яка бажає її облаштувати. Родова садиба – це неподільна земельна ділянка, площею від одного до півтора гектарів, що надається повнолітнім громадянам України безоплатно, в довічне успадковане

користування і володіння, без права продажу, для будівництва будинку, створення та ведення присадибного господарства, без оподаткування землі, матеріальних цінностей, що знаходяться на ній, та врожаю, в тому числі в разі продажу останнього. Земельна ділянка та зведена на ньому садиба набувають статусу житла. Ділянка землі є місцем постійного проживання сім'ї, на якому з любов'ю можна побудувати свій будинок, посадити Родове дерево, власний ліс, сад і город, облаштувати ставок. По периметру Родова садиба огорожується живоплотом з лісових культур – кедра, хвойних і листяних дерев, чагарників;

б) Жити (харчуватися, творити...) потрібно як дихати. Взаємодія з навколишнім світом і Всесвітом відбувається в природному для людини середовищі з максимальним комфортом, надаючи все необхідне для його життєдіяльності і творчості, а тому це забезпечує найповніший її розвиток.

2) Принципи творіння. Постійне перетворення Простору в часі в Любові і єднанні з Богом – мета людини – «Людина щаслива у творчості».

3) Принцип створення. Постійне створення середовища проживання, в якому хочеться залишатися дітям. Це таке середовище, в якому є всі умови для інтелектуального, духовного і тілесного розвитку. Поселення повністю забезпечує себе якісними продуктами харчування, життєдіяльності, духовного і душевного розвитку; має стабільні фінансові джерела життя його членів, організовану, розгалужену мережу громадських культурно-освітніх і ремісничих центрів, що сприяє активізації функціонування талантів поселенців та їх гостей. У поселенні організовані свої екологічно чисті джерела енергії, інфраструктура створюється екологічними способами.

4) Принцип наслідування та спадщини. Система передачі знань є основоположною для поселенців – «Діти – продовжувачі нашого роду і наших справ».

5) Принцип системи безпеки. Спосіб життя поселенців спрямований на досягнення продовольчої, енергетичної, культурної, економічної безпеки та самодостатності.

6) Принципи взаємодії між поселенцями. Взаємодія між поселенцями відбувається за взаємною згодою на основі чесності, відповідальності та довіри.

7) Принцип взаємодії із зовнішнім світом. Центр – відкрита система, готова до будь-якого виду співпраці та партнерства, відповідно до цілей і принципів життя в Родовому поселенні «Простір Любові». Поселення знаходиться в партнерських відносинах з іншими поселеннями, органами державної влади та місцевого самоврядування.

8) Принцип організації. Основним органом управління в Центрі є Віче, координуючим органом – поселенська та територіальна ради.

III. Основні завдання Центру:

1) створення самодостатньої і самовідновлювальної екологічної системи (ліс, водні ресурси, луки, земля, людина);

2) просвітницька, освітня та культурна діяльність;

3) науково-дослідна діяльність;

4) співпраця з науковими та підприємницькими структурами, територіальними органами влади та місцевого самоврядування;

5) організація системи заходів Поселення.

Центральною ланкою екосистеми Родове поселення «Простір Любові» є Ліс Високої Природоохоронної Цінності. У лісі представлене велике біорізноманіття флори і фауни Полісся. Це особлива охоронна територія з високою концентрацією рідкісних і зникаючих видів рослин. Для інтродукції рідкісних рослин у Поселенні є свій розплідник і арборетум, розвивається свій дендропарк. У лісі проводяться тільки санітарні рубання дерев. Вбивство (полювання, забій тварин) заборонені.

IV. Основні напрямки роботи Центру наступні:

1) творчий розвиток поселенців і їх гостей;

2) створення, примноження багатств і популяризації значення Лісу як екосистеми;

3) розвиток особистісних характеристик поселенців і забезпечення продовольчої, енергетичної, культурної, економічної безпеки та самодостатності;

4) пріоритетними є біологічні, органічні, безвідходні технології виробництва та життєдіяльності.

V. Засоби забезпечення досягнення цілей роботи Центру зумовлені його місцем розташування та природно-кліматичними умовами. Пріоритетними напрямками роботи Центру (творчі майстерні та лабораторії) є наступні: ремісничий, оздоровчий, освітній, культурний, науково-дослідний, рекреаційний, що реалізуються відповідними центрами – структурними підрозділами Науково-дослідного центру Поселення. Далі наведено характеристику та основні напрями діяльності кожного з Центрів.

1) Ремісничий Центр складається з ряду майстерень, які виробляють унікальну екологічну продукцію: посуд, одяг, дитячі іграшки, будівельні матеріали і т.д. Продукція об'єднується одним поселенським брендом з лісовий символікою. У кожній майстерні творять майстри, які досягли досконалості у своїй справі. Кожен Учитель ділиться секретами майстерності з дітьми. Активною є співпраця з Вчителями з інших поселень та просто майстрів власної справи. Діти вчаться по черзі всім ремеслам, які є в поселенні, і визначають, що їм ближче. Вироби майстерень виставляються в художніх салонах, на ярмарках. Деякі вироби супроводжуються наступним текстом «Виготовлено з загиблого реліктового дерева. Завдяки Вашій покупці на місці загиблого дерева буде посаджено нове».

– у Центрі діє бригада догляду за лісом, хворі або сухі дерева вирубуються і відправляються в ремісничий центр, де з них виготовляють різні види продукції, наприклад, дерев'яні ложки, ступки та ін.;

– Центром проводяться майстер-класи з народних ремесел;

– майстернями Центру проводиться відтворення і вирощування в розпліднику Поселення рідкісних і зникаючих видів рослин;

– Центр розробляє нові методики садіння лісу, інтродукції рослин, веде дослідження сформованих біоценозів і пропонує рекомендації щодо підвищення їх стійкості та планування нових лісів;

– вироби поселенців реалізуються як сувенірна продукція гостям поселення, а також включається у вартість путівки Оздоровчого центру, представляються на виставках, ярмарках і фестивалях.

2) Оздоровчий Центр

– Основними можливостями Центру є оздоровлення поселенців і їх гостей за допомогою організації заходів із зеленого туризму, іпо- та апітерапії (відновлення здоров'я проводиться в родових поселеннях навченими кіньми і на спеціальній оздоровчій пасіці). Особливі заїзди на оздоровлення пов'язуються з поселенськими святами, організованими Культурним центром, погодженими з сонячним циклом, що привносить додатковий позитивний ефект тому, хто оздоровлюється;

– Програма оздоровлення може включати антипаразитарні заходи, масаж, ароматерапію;

– При Центрі діє кафе для сиродів і фітобар. У кафе та барі можна отримати оригінальні рецепти і навчитися по них готувати;

– Оздоровчі програми Центру передбачають сімейний та особистий відпочинок і відновлення здоров'я на території Поселення. У вартість путівки входять антипаразитарні набори, пробники фіточаїв. Акцент робиться на чаї з відновлених, інтродукованих рослин;

– Оформлення та сувеніри Оздоровчого Центру, виготовлені майстрами Ремісничого Центру, пропагують розмноження рідкісних зникаючих рослин, мають лікувальні фітоароматичні властивості, є зробленими з любов'ю поселенцями;

– Одним з напрямів роботи Оздоровчого центру є кінні, піші та велосипедні походи. Спеціальні навчальні походи щодо виживання в екстремальних умовах, екологічні стежки через арборетум, розплідник, дендропарк і ліс виконують освітню роль.

Підпорядковані напрями

3) Творчо-освітній Центр ставить за мету спільне навчання дітей і дорослих – «Кожен учитель, кожен учень» –

– Центром організуються навчальні курси з життя в родовій садибі, ландшафтному дизайну, облагороджування території;

– Центр проводить семінари з територіального самоврядування, об'єднаної форми організації та облаштування життя тощо;

– при Науковому центрі діє загальноосвітня школа поселення, з біологічним, екологічним ухилом;

– Центр співпрацює з загальноосвітніми закладами. Старшокласники, що показують хороші результати в навчанні, беруть участь у реальних наукових розробках Центру;

– робота Центру є тісно пов'язаною з життям Поселення. Кожен поселенець може поділитися особистими спостереженнями за природою і запропонувати свою тему досліджень;

– практична частина семінарів Центру охоплює закладку нових розплідників, садіння лісу на нових площах, освоєння прийомів догляду за плодовим садом, закладку високих та низьких, широких та вузьких органічних грядок-пагорбів, освоєння органічних, безвідходних, біологічних технологій виробництва та життєдіяльності;

– Центр проводить семінари, вебінари, випускає свій науковий бюлетень;

– у Центрі навчають створенню та функціонуванню обслуговуючих кооперативів, а також різним формам організації та взаємодії на сільських територіях;

– під керівництвом Центру діють ноосферна школа і дитячий садочок.

4) Культурний центр –

– Культурний Центр спрямований на відродження традицій та проведення свят, узгоджено з природними ритмами. Культурний Центр включає: музичну, театральну, фото- та відеостудії, танцювальний і співочий ансамбль, спортивні секції. В усіх студіях займаються дорослі і діти. Підготовку до свят ведуть поселенці, які вивчають традиції, відроджують історико-культурну спадщину, відвідують художні колективи. Організація і проведення свят супроводжується елементами, що розкривають людину як частину Всесвіту і екосистеми Поселення. Крім відомих свят сонячного циклу, дня матері, дня землі Центр організовує свято поселенського лісу. Це свято починається з садіння не менше 1 га лісу, супроводжується проведенням наукової конференції з питань формування та життєдіяльності лісу (на базі Науково-дослідного Центру), виставкою-ярмарком дарів лісу, фотовиставкою робіт щорічного конкурсу на кращу «лісову» світліну та виставкою дитячих малюнків. Учасники конференції отримують диски з відеофільмом про життя Поселення та навчальні матеріали про садіння лісу з їх участю.

– поселенцями та вчителями центру проводяться майстер-класи та навчання бажаючих різним видам народної творчості, проходить знайомство з народними звичаями, традиціями і обрядами; організуються майстер-класи з народних гулянь;

– усі заходи Центру супроводжуються виступами художніх колективів та запрошених артистів;

– В Центрі проводяться тематичні вечори (наприклад, класичної музики або бардівської пісні);

5) Науково-навчальний та дослідний центр включає Науково-дослідний Центр Лісу, загальноосвітню школу з біологічним ухилом, дитячий садок, школу любові для дітей і батьків. Навчання в школі пов'язане з лісовою практикою, ремісничими майстернями, художніми студіями та спортивними секціями. Діти беруть участь у зборі насіння, заготівлі трав, розробці ескізів для майстерень, у тому числі іграшок і т.д. Центром організуються щорічні науково - пізнавальні поїздки в цікаві місця України: ботанічні сади, дендропарки, на море, в гори, формуючи та виховуючи патріотичну свідомість поселенців та їх гостей. На базі Науково-дослідного Центру розроблена і

проводиться навчальна гра «Створи стійкий біоценоз», «Моделювання лісу», проходять дослідження та випробування екологічних джерел енергії.

– Центром проводяться заходи щодо відновлення та популяризації народної медицини, зокрема лікування травами, іпо-, апі- та ароматерапії;

– вивчаються нові альтернативні методики господарювання, зокрема безвідходні, органічні та біологічні технології, пермакультурне землеробство;

– частина заходів Центру проводиться на базі загальноосвітніх шкіл, де діти можуть взяти безпосередню участь у розробках Центру.

Центр;

б) Рекреаційний центр

– Центр організовує туристичні та оздоровчі прогулянки та відпочинок у поселенні в сім'ях поселенців або на загальній території;

– «зеленим туристам» і клієнтам Оздоровчого центру надається платне право посадити в дендропарку приватне дерево, біля якого буде розміщена табличка з ім'ям власника та інші послуги рекреаційного характеру згідно з принципами і цілями створення поселення.

Екосистема Поселення включає реліктові ліси, луки, річки, велике штучне озеро з островом, на якому гніздяться птахи. Велика розмаїтість видів рослин створює умови для проживання рідкісних тварин. Поселенці досягли стану природного включення в екосистему. Їх маєтки є її частиною. Усвідомлення законів Всесвіту дозволяє при мінімальних фізичних зусиллях досягати ефективного впливу співтворчості і творення в гармонії з природою, втілюючи в мріях створений образ кожного Роду.

VI. ОЧІКУВАНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ЕФЕКТИ від роботи Центрів:

1) створення самодостатньої і самовідновлювальної екологічної системи (ліс, водні ресурси, луки, землі, людина);

2) досягнення продовольчої, енергетичної, культурної, економічної безпеки та самодостатності;

3) підвищення стійкості екосистеми Поселення і України в цілому;

4) підвищення добробуту поселенців;

5) популяризація гармонійної співтворчості з Всесвітом у рамках створення родового помістя;

6) відродження культурної та історичної спадщини України.

Практичне запровадження роботи ремісничого, оздоровчого, освітнього, культурного, науково-дослідного та рекреаційного центрів дозволяє стверджувати про його еколого-соціальну ефективність та економічну доцільність для поселенців. Досвід запровадження стратегії може бути поширений і на інших населені пункти країни та світу.

Висновки. Глобалізаційні процеси, що мають місце у світовій суспільно-економічній системі, прямо впливають на розвиток сільських територій. Негативними наслідками таких процесів стали диспропорції та асиметрії функціонування соціально-економічних систем. Активізація діяльності сільських поселенців у напрямі формування територіальних громад, розбудови родових садиб з метою формування засад самодостатньої і самовідновлювальної екологічної системи «ліс – водні ресурси – луки – землі – людина» створює передумови для гармонізації відносин людина – природа та запорукою досягнення продовольчої, енергетичної, культурної, економічної безпеки й самодостатності як у межах регіону, так і країни в цілому у разі поширення досвіду створення родових садиб. Перспективи формування механізму співпраці та співтворчості людських поселень у поєднання з природними механізмами розвитку є подальшим кроком у розбудові України в контексті глобалізації та становленні конкурентоспроможності вітчизняного суспільного господарства на світовій арені.

Список літератури

1. Иноземцев В.Л. Неизбежность монополюсной цивилизации / В.Л. Иноземцев // Мегатренды мирового развития; отв. ред. М.В. Ильин, В.Л. Иноземцев;; Центр исследований постиндустриального общества. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2001. – С. 43.; Самофалов В. Глобальный виклик транснаціональних корпорацій // В. Самофалов Держкало тижня. – 2003. – №31. – С. 2.
2. Моніторинг зовнішньоторговельного обігу продукції АПК за УКТ ЗЕД 1 – 24 станом на 01.01.2013 року в цифрах, графіках, діаграмах / [І.М. Демчак, В.О. Завалевська, О.О. Митченко та ін.]. – К. : НДІ «Укראгропромпродуктивність», 2013. – 168 с.
3. Статистичний щорічник України за 2011 рік. Державна служба статистики України. – К., 2012. – 560 с.
4. Статистичний щорічник України за 2012 рік. Державна служба статистики України. – К., 2013. – 552 с.
5. Орел В. Фермеры и садоводы — лютые враги мировой демократии. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://marat-ahtjamov.livejournal.com/501810.html>
6. Adams M. Senate Bill S 510 Food Safety Modernization Act vote imminent: Would outlaw gardening and saving seeds / M. Adams // Natural News. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.naturalnews.com/030418_Food_Safety_Modernization_Act_seeds.html
7. Соединенные Штаты Америки. Словарь-справочник / [под общ. ред. А.А. Арзумяна, Н. В. Мостовец, М. А. Харламова]. – 'США'-Москва: Госполитиздат, 1960 – с. 611 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://geography.su/books/item/f00/s00/z0000006/st109.shtml>
8. В Швейцарии даже неработающие будут получать «Безусловный основной доход» в 2000 евро. Как скоро страна сама себя убьет? // TagilCity.ru.– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tagilcity.ru/news/business/v-shveyarii-dazhe-nerabotaushie-budut-poluchat-bezuslovnyy-osnovnoy-dohod-v-2000-evro.-kak-skoro-strana-sama-sebya-ubet.html>
9. Чартаев М.А. Метод внутреннего хозрасчёта. Шукты. Видео. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=PF-CtqGDSs>
10. Андреев С.Ю. Новое экономическое мышление. Лекция по экономической модели М.А. Чартаева. Экономическая модель "Ассоциации собственников хозяйства". Видео. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.bytdobru.info/novosti/3576-video-chartaev-m-a-metod-vnutrennego-hozrascheta-shukty-ekonomicheskaya-model-m-a-chartaeva>

Многофункциональный подход в управлении сельским развитием в условиях глобализации

М.Ф. Плотникова

кандидат экономических наук

Житомирский национальный агроэкологический университет

Исследованы особенности регионального развития и проиллюстрировано влияние глобализации на локальные административные образования. Раскрыты особенности обеспечения сельского развития в условиях глобализации. Предложено введение многофункционального подхода в управлении общественными процессами в аграрном секторе. Разработана модель управления общественными процессами как составляющая социально-экологического механизма взаимодействия многофакторных и многовариативных систем.

Multidisciplinary approach in the management of rural development in a globalizing world

M. Plotnikova

candidate of economic sciences,

Zhytomyr National Agroecological University

The concepts and development perspectives of the agrarian development in the context of globalization are studied. This article investigates the theoretical bases of rural activity development at agricultural areas. We investigate the models and factors that led to major problems with the social and ecology of agricultural system and the ways to management them.